

του. Μέχρι τη δεύτερη μέτρηση μπορεί να έχουν υποθέσει ότι οι ερευνητές ενδιαφέρονται να μετρήσουν την προκατάληψή τους. Επειδή κανένας δεν επιθυμεί να φαίνεται προκατειλημμένος, οι συμμετέχοντες ίσως «στρώσουν» τις απαντήσεις τους τη δεύτερη φορά. Θα φαίνεται, λοιπόν, ότι το φιλμ μείωσε την προκατάληψη, ενώ στην πραγματικότητα αυτό δεν συνέβη.

Αυτό είναι ένα παράδειγμα ενός γενικότερου προβλήματος που απασχολεί πολλές μορφές της κοινωνικής έρευνας: η ίδια η πράξη της μελέτης κάποιου φαινομένου μπορεί να αλλάξει αυτό το φαινόμενο. Οι τεχνικές αντιμετώπισης αυτού του προβλήματος στο πλαίσιο της διαδικασίας του πειράματος θα συζητηθούν σε διάφορα σημεία αυτού του κεφαλαίου. Η πρώτη τεχνική περιλαμβάνει τη χρήση ομάδων ελέγχου.

Πειραματικές ομάδες και ομάδες ελέγχου

Τα εργαστηριακά πειράματα εξαιρετικά σπάνια αφορούν την παρατήρηση μόνο μιας **πειραματικής ομάδας**, στην οποία ασκείται ένα ερέθισμα. Οι ερευνητές παρατηρούν επιπλέον μια **ομάδα ελέγχου**, στην οποία δεν ασκείται το πειραματικό ερέθισμα.

Στο παράδειγμα της προκατάληψης και της μουσουλμανικής ιστορίας θα μπορούσαμε να εξετάσουμε δύο ομάδες συμμετεχόντων. Αρχικά δίνουμε σε κάθε ομάδα ένα ερωτηματολόγιο, σχεδιασμένο να μετρήσει την προκατάληψή τους έναντι των μουσουλμάνων. Στη συνέχεια, προβάλλουμε το φιλμ μόνο στην πειραματική ομάδα. Τέλος, εφαρμόζουμε έναν μεταέλεγχό προκατάληψης και στις δύο ομάδες. Το Σχήμα 8-1 σκιαγραφεί τον βασικό πειραματικό σχεδιασμό.

Η χρήση μιας ομάδας ελέγχου επιτρέπει στον ερευνητή να εντοπίσει κάθε πιθανή επίδραση του ίδιου του πειράματος. Αν ο μεταέλεγχος δείξει ότι το συνολικό ποσοστό προκατάληψης που εκφράζεται από την ομάδα ελέγχου έχει μειωθεί όσο και στην πειραματική ομάδα, τότε η εμφανής μείωση στην προκατάληψη πρέπει να είναι συνάρτηση της ίδιας της πειραματικής διαδικασίας ή κάποιου εξωτερικού παράγοντα, και όχι αποτέλεσμα της ταινίας. Αν, από την άλλη πλευρά, η προκατάληψη μειωθεί μόνο στην ερευνητική ομάδα, αυτή η μείωση φαίνεται μάλλον να είναι αποτέλεσμα έκθεσης στην ταινία, επειδή αυτή είναι και η μόνη διαφορά ανάμεσα στις δύο ομάδες. Εναλλακτικά, εάν η προκατάληψη μειωθεί και στις δύο ομάδες, αλλά περισσότερο στην πειραματική ομάδα παρά στην ομάδα ελέγχου, αυτό θα πρόσφερε τη βάση για να υποθέσουμε ότι η ταινία μείωσε την προκατάληψη.

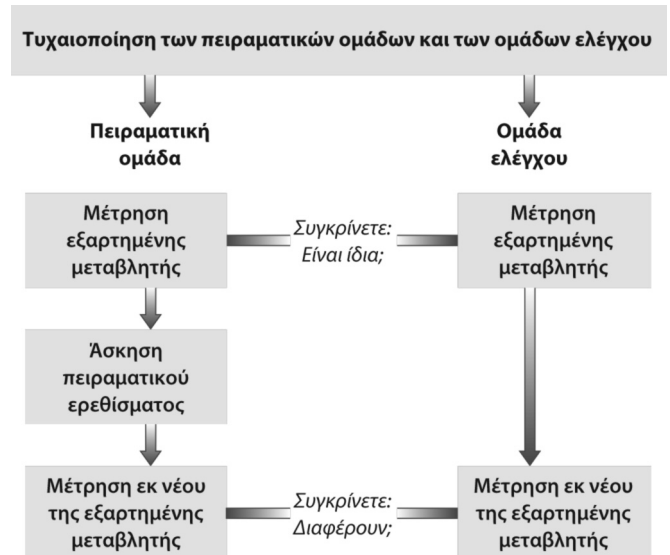
Η ανάγκη για ομάδες ελέγχου στην κοινωνική έρευνα αναδείχθηκε από μια σειρά μελετών με αντικείμενο την ικανοποίηση των εργαζομένων, η οποία πραγματοποιήθηκε από τους F.J. Roethlisberger και W. J. Dickson (1939) στα τέλη της δεκαετίας του '20 και στις αρχές της δεκαετίας του '30. Οι ερευνητές ενδιαφέρονταν να ανακαλύψουν τι είδους αλλαγές στις συνθήκες εργασίας θα βελτιώναν την ικανοποίηση και την παραγωγικότητα των εργαζομένων. Για να πετύχουν αυτόν τον σκοπό, μελέτησαν τις συνθήκες εργασίας στο τηλεφωνικό κέντρο της εταιρείας Western Electric Works στο προάστιο Χόθορν του Σικάγο, στο Ιλινόις.

Προς μεγάλη τους ικανοποίηση, οι ερευνητές ανακάλυψαν ότι η βελτίωση των συνθηκών εργασίας αύξησε σταθερά την ικανοποίηση και την παραγωγικότητα των εργαζομένων. Όταν, για παράδειγμα, η αίθουσα εργασίας φωτίστηκε με καλύτερο φωτισμό, η παραγωγικότητα αυξήθηκε. Όταν ο φωτισμός βελτιώθηκε περαιτέρω, η παραγωγικότητα αυξήθηκε κι άλλο.

Για να στηρίξουν περαιτέρω τα επιστημονικά τους συμπεράσματα, οι ερευνητές χαμήλωσαν τα φώτα. Και περιέργως, η παραγωγικότητα συνέχισε να βελτιώνεται!

πειραματική ομάδα Στη διεξαγωγή πειραμάτων, μια ομάδα συμμετεχόντων στους οποίους ασκείται ένα πειραματικό ερέθισμα.

ομάδα ελέγχου Στη διεξαγωγή πειραμάτων, μια ομάδα συμμετεχόντων οι οποίοι δεν υπόκεινται σε κανένα πειραματικό ερέθισμα και έχουν, κατά τα άλλα, κοινά γνωρίσματα με την πειραματική ομάδα. Η σύγκριση της ομάδας ελέγχου με την πειραματική ομάδα στο τέλος του πειράματος επισημαίνει την επίδραση του πειραματικού ερεθίσματος.

ΣΧΗΜΑ 8-1
Διάγραμμα βασικού πειραματικού σχεδιασμού. Ο θεμελιώδης σκοπός ενός πειράματος είναι να απομονώσει την πιθανή επίδραση μιας ανεξάρτητης μεταβλητής (που ονομάζεται ερέθισμα στα πειράματα) σε μια εξαρτημένη μεταβλητή. Τα μέλη της πειραματικής ομάδας (ή των ομάδων) εκτίθενται στο ερέθισμα, ενώ εκείνα της ομάδας (ή των ομάδων) ελέγχου δεν εκτίθενται.